

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.6.25>

СОБКО М.О.

НАПРЯМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**DIRECTIONS OF ORGANIZATION AND FUNCTIONING OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX IN THE CONTEXT OF ENSURING NATIONAL SECURITY**

У статті проаналізовано напрями організації та функціонування агропромислового комплексу в контексті забезпечення національної безпеки України. Окреслено розуміння того, що агропромисловий комплекс у правовому розумінні є комплексом норм права, що забезпечують функціонування та право реалізацію відповідних взаємин у залежності від зовнішніх детермінантів і об'єктивних обставин, забезпечуючи державне регулювання за використанням того сегменту цих самих правовідносин, що не можуть бути залишені в приватно-правовій сфері.

Зміст і сутність забезпечення національної безпеки в контексті функціонування агропромислового комплексу втілюється в правовому статусі земель сільськогосподарського призначення, що в будь-якому випадку, навіть постфактум відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення, питання державного контролю за процесом використання відповідних земель їх власниками все ще залишається можливим і актуальним, оскільки надра України, належать її народу.

Особливості діяльності агропромислового комплексу в Україні та його взаємозв'язок із національною безпекою, полягає в тому, що значний відсоток внутрішнього валового продукту складає результат функціонування саме агропромислової сфери, саме тому левова частка норм адміністративного права в даній сфері, що забезпечує взаємини особи й державного регулятора наділяє відповідні правовідносини адміністративним змістом.

Ключові слова: національна безпека, збройна агресія, організація, функціонування, агропромисловість, адміністративне право.

The article analyzes the directions of organization and functioning of the agro-industrial complex in the context of ensuring the national security of Ukraine. The understanding that the agro-industrial complex in the legal sense is a complex of legal norms that ensure the functioning and the right to implement the relevant relationships depending on external determinants and objective circumstances, providing state regulation using the segment of these very legal relations that cannot be left in the private law sphere, is outlined.

The content and essence of ensuring national security in the context of the functioning of the agro-industrial complex is embodied in the legal status of agricultural land, which in any case, even after the opening of the agricultural land market, the issue of state control over the process of using the relevant lands by their owners still remains possible and relevant, since the subsoil of Ukraine belongs to its people.

The peculiarities of the agro-industrial complex in Ukraine and its relationship with national security lie in the fact that a significant percentage of the gross domestic product is the result of the functioning of the agro-industrial sector, which is why the lion's share of the norms of administrative law in this area, which ensures the relationship between the individual and the state regulator, endows the relevant legal relations with administrative content.

Key words: national security, armed aggression, organization, functioning, agro-industry, administrative law.

Актуальність теми. Необхідність всебічного вивчення предмета адміністративно-правового регулювання агропромислового комплексу України обумовлюється певним рівнем недосконалості норм чинного національного законодавства в царині правового забезпечення перетворення й функціонування сучасного агропромислового комплексу та регламентації аграрних відносин – як внутрішніх, так і зовнішніх. А також системним реформуванням зазначеної сфери в умовах сьогодення, у змісті яких говорить про те, що до пріоритетних завдань держави належить розвиток агропромислового комплексу на державному та регіональному рівнях, на фоні незадовільного правового забезпечення аграрних реформ в минулому. До того ж, здійснення адміністративно-правового регулювання агропромислового комплексу обумовлено також і соціально-економічними потребами суспільства та необхідністю мінімізації рівня ризику як для продавців, так і покупців [1]. Відповідно, слід зазначити також на тісноту взаємопов'язаності правового регулювання сектору національної безпеки України, до кола структури якого входять також критичні галузі промисловості на території України, хоч вони й перебувають в приватній власності. Так правий дуалізм із точки зору адміністративно-правових засобів регулювання правовідносин в Україні загалом і функціонування агропромислового комплексу в контексті забезпечення національної безпеки України є неабияк важливим для наукового опрацювання.

Виходячи з отриманих даних, можна зазначити, що найбільшу частку у загальній кількості суб'єктів господарювання аграрної галузі займають підприємства з вирощування зернових та зернобобових культур – 44,3%, на другому місці підприємства, які вирощують соняшник – 29,8%, підприємства з вирощування сої складають 12%, з вирощування ріпаку озимого та кользи – 6,8% та з цукрового буряку – 0,7%. Це пов'язано з тим, що саме зернові та зернобобові культури є основною складовою експорту, при цьому країна є третім найбільшим експортером зерна у світі [2;3]. Зокрема, такі числові показники також і пов'язуються з відкриттям ринку сільськогосподарських земель, котрий на думку багатьох учених і дослідників, хоч і відкрив доступ до правового режиму права власності на відповідні об'єкти, проте свого національного значення та конституційного статусу належності надр народу України, земля сільськогосподарського призначення не втратили.

Виклад основного матеріалу статті. Слід перш за все звернутися до тлумачення понятійно-категоріального апарату дослідження та зауважити на тому, що термін національної безпеки вживається вченими та дослідниками досить різноманітно.

Поняття «національна безпека» вживається стосовно широкого кола соціальних систем для характеристики їх захисту від різних негативних впливів природного й соціального характеру. Це поняття характеризує ступінь захищеності життєво важливих інтересів, прав і свобод особи, суспільства та держави від зовнішніх і внутрішніх загроз або ступінь відсутності загроз правам і свободам людини, базовим інтересам і цінностям суспільства та держави. Її можна розглядати як специфічну властивість динамічних систем, комплексний критерій оцінки їх якості й ефективності [4]. Відповідно, до кола базових інтересів суспільства та важливих соціальних сфер, на нашу думку слід віднести також і агропромисловий комплекс, котрий у широті своєї діяльності не має меж і охоплює ледь не всі види промислу притаманні територіям України та її діючому промислому комплексу.

У Законі України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV так розгорнуто тлумачиться «національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства ... ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі і підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості і сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики й енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних і водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам» [4; 5]. Відповідно, слід зауважити, що використання надр, земельних і водних ресурсів, а також корисних копалин, що й є предметом діяльності та обігу в агропромисловому комплексі, в поєднанні з потребою захисту екології та навколишнього природного середовища набуває не аби якого національного значення та потреби захисту відповідних напрямів діяльності в сфері промислу. Ключову роль в даному напрямі відіграє адміністративно-правове регулювання, як форма впливу на правовідносини.

З опрацьованих джерел стає зрозумілим, що предмет адміністративного права утворюється за рахунок різних видів адміністративно-правових відносин (суспільних відносин, які регулюються нормами адміністративного права), тобто, інакше кажучи, він є моністичним. Цей висновок, здавалося б, є очевидним та беззаперечним, адже у предметі адміністративного права, дійсно, знаходиться об'єднання виключно один вид правовідносин – адміністративно-правові відносини [6, с. 83]. Сільське господарство є однією з провідних галузей економіки України. Сільське господарство для України займає головну роль, адже, Україна є провідною аграрною країною Європи за обсягами виробництва аграрної продукції, а її сільськогосподарська продукція експортується в країни всього світу. Втім, на жаль, сфера сільського господарства потребує пильної уваги держави в плані фінансової підтримки; сприяння та стимулювання впровадження новітніх технологій; організації та проведення курсів підвищення кваліфікації працівників; приділення особливої уваги автоматизації виробничих процесів [7]. Відповідно, в світлі зазначеного агропромислового комплексу, що як указувалося попередньо трохи менш як наполовину складається з сільськогосподарського промислу та дотичної до нього діяльності важливість забезпечення сталого адміністративно-правового регулювання відповідного сектору діяльності з боку держави та суспільства є критичною, особливо в умовах збройної агресії росії та необхідності забезпечення сталості функціонування економіки України.

Наприклад, Денисенко М. П., Новіков Д. В. виокремлюють наступні особливості сільського господарства як галузі народного господарства: – засобами виробництва тут є живі організми – рослини і тварини, які розвиваються відповідно до біологічних законів. Тому в сільському господарстві дія економічних законів тісно переплітається з дією законів природи; – основним засобом виробництва є земля вона безпосередньо пов'язана з процесом праці та виробництвом продукції. Її якісні та кількісні характеристики мають прямий вплив на результат діяльності суб'єкта господарювання; – природні умови мають значний вплив на діяльність сільськогосподарських підприємств і в результаті потрібно володіти значним обсягом інформації для зменшення ризиків та невизначеності у процесі виробництва продукції; – для виробництва сільськогосподарської продукції використовують територіальні ресурси, що в свою чергу, потребує великої кількості перевезень техніки, матеріалів (насіння, паливо, добрива) і продукції (картопля, буряки, зерно); – «Продукція заради нової продукції» – у сільському господарстві отримані результати праці мають місце для створення нових засобів виробництва; – існує часова затримка між робочим періодом та періодом виробництва, останній може бути виконаним лише за умови відповідного впливу природних факторів та безпосередньої участі людей (оранка, догляд, збирання врожаю); – як результат вище написаного, виникає сезонність виробництва, що передбачає зміни в організації праці, ефективного використання трудових ресурсів; – важливою складовою виробництва в аграрних підприємствах є водні ресурси, її відсутність у необхідній кількості в певних регіонах призводить до впливу на вартість продукції; – транспортування засобів праці потребує значних енергетичних та грошових витрат [8, с.17; 9]. Очевидним є те, що в сфері сільського господарства, як найбільшій сфері в агропромисловому комплексі дотично можуть виринати питання правил і способів використання земель, захист екології та навколишнього природного середовища, що є найбільш важливим у конституційному та загальнонаціональному контексті для діяльності держави та життя її суспільства.

У даній сфері предмет адміністративно-правового регулювання полягає у системі суспільних відносин між суб'єктами державної влади, а саме: вищими органами державної влади, так і спеціалізованими, місцевими органами виконавчої влади, які здійснюють державне регулювання агропромислового комплексу та приватними особами, що здійснюють сільськогосподарську діяльність, які виникають у сфері владно-розпорядчої діяльності, надання адміністративних сервісних послуг, з метою публічного забезпечення прав і свобод людини і громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства держави, при суворому дотриманні принципу законності із можливістю застосування до суб'єктів сільського господарства, які порушують аграрне законодавство засобів державного примусу [10]. Відповідно, правове регулювання державою цієї сфери, перш за все полягає в санкціонуванні низки правил і принципів здійснення діяльності агропромисловим сектором і відповідними суб'єктами, що за цю діяльність відповідають. В разі порушення тих чи інших законодавчих приписів, механізм адміністративно-правового регулювання цих взаємин володіє певним інструментарієм, що може охоплювати як методи й способи адміністративного права так і кримінально-правові, конституційно-правові, цивільно-правові та інші інструменти.

З метою забезпечення належного державного впливу на сферу агропромислового комплексу України, відповідно до вищезазначених критеріїв, до суб'єктів сфери агропромислового комплексу дослідники відносять такі органи та організації, метою яких є здійснення адміністративно-правового регулювання у даній сфері: 1) Президент України; 2) Верховна Рада України; 3) Кабінет Міністрів України; 4) Міністерство аграрної політики та продовольства України; 5) Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів; 6) Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру; 7) Державне агентство лісових ресурсів України; 8) Державне агентство рибного господарства України. Агропромисловий комплекс, як комплексне утворення, охоплює низку галузей народного господарства: землеробство; садівництво, виноградарство, виноробство; тваринництво; рибне господарство; харчова та переробна промисловість, сільськогосподарське машинобудування, через що існує певна складність державного регулювання АПК, адже воно повинно поєднувати, з одного боку, заходи, що спрямовані на формування конкурентного середовища та розвиток підприємництва в цій сфері, а з іншого – забезпечувати соціальний захист населення [11].

Висновки. У статті проаналізовано напрями організації та функціонування агропромислового комплексу в контексті забезпечення національної безпеки України. Окреслено розуміння того, що агропромисловий комплекс у правовому розумінні є комплексом норм права, що забезпечують функціонування та право реалізацію відповідних взаємин у залежності від зовнішніх детермінантів і об'єктивних обставин, забезпечуючи державне регулювання за використанням того сегменту цих самих правовідносин, що не можуть бути залишені в приватно-правовій сфері.

Зміст і сутність забезпечення національної безпеки в контексті функціонування агропромислового комплексу втілюється в правовому статусі земель сільськогосподарського призначення, що в будь-якому випадку, навіть постфактум відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення, питання державного контролю за процесом використання відповідних земель їх власниками все ще залишається можливим і актуальним, оскільки надра України, належать її народу.

Особливості діяльності агропромислового комплексу в Україні та його взаємозв'язок із національною безпекою, полягає в тому, що значний відсоток внутрішнього валового продукту складає результат функціонування саме агропромислової сфери, саме тому лівова частка норм адміністративного права в даній сфері, що забезпечує взаємини особи й державного регулятора наділяє відповідні правовідносини адміністративним змістом.

Список використаних джерел:

1. Дегтярьова С. В. Агропромисловий комплекс України як предмет адміністративно-правового регулювання. Прикарпатський юридичний вісник, Випуск 2(23) Том 3, 2018. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e39a13c7-363d-49e3-b274-b5a0bcd84b26/content>
2. Сільське господарство в Україні. URL: <https://dlf.ua/ua/silkske-gospodarstvo-v-ukrayini/#>
3. Берест, М., & Корольова, А. (2022). АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ. Молодий вчений, 1 (101), 219-226. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-1-101-46>
4. Павленко Д.Г., Семенюк Ю.В., Лисецький Ю.М. Національна безпека: поняття, складники, чинники впливу. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління, Том 32 (71) № 3 2021. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/3_2021/19.pdf
5. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII (2469-19) зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
6. Кондратьєв Я.Ю., Ліпкан В.А. Концепція національної безпеки України: теоретико-правові аспекти зарубіжного досвіду. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2003. 20 с.
7. Питання адміністративного права. Кн. 2; відп. за вип. Н. Б. Писаренко. Харів: ООО «Оберіг», 2018. 182 с.
8. Мазуренко В. Г. Сільське господарство як об'єкта адміністративно-правового регулювання. Проблеми сучасних трансформацій Серія право публічне управління та адміністрування, № 7. 2023. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-01-19>
9. Denysenko, M. P., & Novikov, D. V. (2019). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy [The current state and prospects for the development of agriculture in Ukraine]. Agrosvit – Agrowold. 12, 15–21. Retrieved from http://www.agrosvit.info/pdf/12_2019/4.pdf DOI: 10.32702/2306#6792.2019.12.15 [in Ukrainian].

10. Prysiazhniuk, M.V., Zubets, M.V. & Sabluk, P.T. (2011). Ahrarnyi sektor ekonomiky Ukrainy (stan i perspektyvy rozvytku) [The agricultural sector of Ukraine's economy (state and development prospects)]. Kyiv: NSC «IAE» [in Ukrainian].

11. Іванова Ганна Щодо адміністративно-правової характеристики суб'єктів агропромислового комплексу України. Підприємництво, господарство і право, 11/2018. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/11/18.pdf>

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.6.26>

СОРОКА Л.В., ЛУЦЕНКО-МИСЬКІВ Л.І., КУРКОВА К.М.

**РЕКРУТИНГ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ:
ПРОБЛЕМАТИКА ІДЕНТИФІКАЦІЇ**

**RECRUITING THROUGH THE PRISM OF ADMINISTRATIVE SERVICES:
IDENTIFICATION ISSUES**

У статті проведено аналіз поняття адміністративних послуг, які надаються державними органами з метою задоволення потреб громадян, підприємств та інших суб'єктів в сфері державного управління та організації повсякденного життя громади. З'ясовано, що адміністративні послуги у сфері працевлаштування здебільшого надавалися Державною службою зайнятості. Але сьогодні в Україні почали створювати рекрутингові центри для задоволення потреб Міністерства оборони України. Констатовано, що це новий вид адміністративних послуг, який потребує детального аналізу. На підставі аналізу нормативно-правових актів, що регулюють діяльність Державної служби зайнятості визначено, що із усіх послуг, які зазначена Служба надає населенню суто адміністративною послугою у сфері праці є послуга щодо реєстрації особи як безробітного з подальшим набуттям нею статусу безробітного. А такі послуги як: 1) пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом організації громадських робіт та інших робіт тимчасового характеру для безробітних у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України; 2) інші послуги, пов'язані із працевлаштуванням, передбачені законодавством; 3) послуги для роботодавців – є рекрутинговими послугами. Автори прийшли до висновку, що визначення рекрутингу через призму адміністративних послуг є доволі дискусійним питанням, яке потребує подальших наукових розвідок, адже: 1) доктрина щодо адміністративних послуг загалом є сформованою, однак це не є свідченням того, що інтерпретація їх ролі у сфері рекрутингу є статичною (навпаки, вона зазнає змін); 2) сам характер рекрутингової діяльності охоплює більше приватноправові аспекти, аніж адміністративні, хоч це і не є перепорою для об'єктивізації таких послуг через публічно-правову сферу; 3) врахування технологічних інновацій у процесах рекрутингу може додати нові можливості до здійснення адміністративного обслуговування, що беззаперечно є позитивним аспектом.

Ключові слова: адміністративна послуга, рекрутинг, рекрутингова послуга, сфера праці, добір.

© СОРОКА Л.В. – професор, доктор юридичних наук, завідувач відділу аспірантури і докторантури (Науково-дослідний інститут публічного права) <https://orcid.org/0000-0002-6979-6049>

© ЛУЦЕНКО-МИСЬКІВ Л.І. – професор, доктор юридичних наук, головний науковий співробітник (Науково-дослідний інститут публічного права) <https://orcid.org/0000-0002-2939-7457>

© КУРКОВА К.М. – професор, доктор юридичних наук, завідувач відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт (Науково-дослідний інститут публічного права) <https://orcid.org/0000-0002-4259-5511>